

Rundskriv 02/2024

Saksbehandler: Øystein Dahle

17. januar 2024

Revidert sentralavtale om kopiering i Den norske kirke

KA har fremforhandlet en revidert sentral avtale med Kopinor for 2023 til 2026 om kopiering for de lokale enhetene i Den norske kirke. Avtalen er i hovedsak en videreføring av tidligere avtale, men det er gjort noen endringer og prisjusteringer som omtales i dette rundskrivet. Nytt i denne avtalen er at den omfatter kopiering når gudstjenester og kirkelige handlinger strømmes.

De som tidligere har avgitt fullmakt til KA til å inngå avtale med Kopinor er gjennom fullmakten tilsluttet den nye reviderte avtalen og omfattet av denne. Fellesråd som står utenfor avtalen kan avgi fullmakt, se siste avsnitt.

Innledning

Det følger av Lov om opphavsrett til åndsverk mv. (åndsverkloven) at en opphaver som hovedregel må gi tillatelse til enhver utnyttelse av et åndsverk. Dette innebærer at det i utgangspunktet er ulovlig å kopiere opphavsrettslig beskyttet materiale til bruk i den kirkelige virksomheten lokalt. Det gjelder både tradisjonell kopiering, men også digital kopiering/framvisning på skjerm eller ved bruk av projektor. For å unngå en tungvinn prosess med å innhente tillatelse i hvert enkelt tilfelle, gir kopieringsavtalen mellom KA og Kopinor adgang til slik kopiering innen gitte rammer mot et årlig vederlag. KA har vært avtalepart i denne avtalen på vegne av de lokale enhetene i Den norske kirke siden 1997. Forhandlinger mellom KA og Kopinor har vært gjennomført i samarbeid med Kirkerådet. Rundskrivet er utarbeidet i samråd med Kopinor og Kirkerådet. Se også KA-rundskriv nr. 05/2017, 07/2015, 6/2012 og 6/2009 med historikk om avtalen.

Det er de kirkelige fellesrådene (menighetsråd i ettsoknskommuner) som har gitt forhandlingsfullmakt til KA, og ved dette har de også sluttet seg til inngått avtale mellom Kopinor og KA. Fellesrådene blir også fakturert for vederlaget iht. fellesrådets ansvar for å ivareta administrative og økonomiske oppgaver på vegne av soknene, jf § 17, første ledd i kirkeordningen.

Avtalen

Tilslutning til avtalen gir adgang til å kopiere lovlig fra beskyttet materiale, innenfor visse rammer, mot betaling av kopieringsvederlaget som faktureres årlig til hvert fellesråd tilsluttet avtalen. [Her kan du lese den reviderte avtaleteksten.](#) Informasjon og revidert avtale ligger også på [Kopinors nettsider](#).

Omtale og merknader til noen hovedpunkter i avtalen:

Avtalen omfatter (§ 1):

- Avtalen gjelder kopiering av beskyttet, utgitt materiale som skjer som ledd i den kirkelige virksomheten i soknene i Den norske kirke. Dette omfatter virksomhet som skjer i regi av menighetsråd og kirkelig fellesråd, samt gudstjenester og kirkelige handlinger mv. som inngår i prestedtjenesten.
- Avtalen gjelder kun internt i virksomheten (hjemler ikke deling av beskyttet digitalt materiale f.eks. på internett).

Avtalen omfatter ikke:

- Virksomhet som skjer i regi av stiftelser, foreninger eller andre organisasjoner med eget organisasjonsnummer, er ikke omfattet av avtalen, selv om disse benytter kirkens kopimaskin eller bruker kirkens lokaler.

Hvem som kan kopiere (§ 4)

Med de begrensninger som følger av denne avtalen, kan kopiering utføres av fellesrådets ansatte, prester og andre innen soknets virksomhet som har rettssubjektet Den norske kirke som arbeidsgiver. Kopiering kan også utføres av medlemmer av fellesrådets/soknets utvalg, styrer og råd, eller andre med særlig tilknytning til virksomheten (f.eks. frivillige medarbeidere som driver arbeid i menighetsrådets regi).

Hva kan - og hva kan ikke - kopieres i medhold av avtalen? (§ 5 - § 9)

Tilslutning til avtalen gir i utgangspunktet fri kopiering og bruk av alt opphavsrettslig beskyttet materiale, inkludert utenlandske utgivelser. Med kopiering og bruk menes eksemplarframstilling til og fra papir og digitalt format, herunder fotokopiering, skanning, avfotografering, lagring og utskrift, samt avtegning og avskrift og kopiering for visning på skjerm/projektor.

Liturgitekstene, slik de er vedtatt av Kirkemøtet, er ikke ansett som beskyttet materiale og kan kopieres uavhengig av denne avtalen. Det kan derfor utarbeides og kopieres liturgihefter/agendaer for regelmessig bruk som inneholder dette materialet. (Salmer, bibeltekster, og andre beskyttede tekster/noter kan ikke inngå i slike liturgihefter uten avtale).

Nytt i denne avtalen er at den åpner for at kopier som er fremstilt etter denne avtalen gjøres tilgjengelig på internett når gudstjenester og kirkelige handlinger strømmes. Dette omfatter altså kun formidling av tekster mv. ved strømming av gudstjenester. Strømming av framføring av musikk og annen framføring av beskyttet materiale er ikke omfattet av denne avtalen.

Avtalen har imidlertid noen viktige begrensninger som en bør merke seg:

- Avtalen gir ikke anledning til kopiering av musikkfiler, film, dataprogrammer m.m.
- Avtalen gir ikke rett til kopiering som har preg av å være en forlagsmessig fremstilling (sanghefter, antologier e.l. for regelmessig bruk). Dersom det er ønskelig å kopiere/trykke et sanghefte e.l. med beskyttet materiale, må det inngås egen avtale med vedkommende forlag/opphaver.
- Kopiering skal ikke skje til erstatning for innkjøp, dersom dette er et alternativ. F.eks. vil det ikke være lovlig å kopiere en hel bok eller et helt hefte med tekst eller noter. Volumbegrensningene i §§ 10 og 11 understreker dette. Dersom det er behov for å kopiere utover volumbegrensningene i avtalen, vil Kopinor kunne bistå til at det gis tillatelse fra opphaver og utgiver.

Kopieringsavtalen gir ikke grunnlag for at kopiering av salmer og annet beskyttet materiale gjøres til normalordning ved gudstjenester. Dette prinsippet er nedfelt i alle kopieringsavtalene for å understreke at kopiering skal være et supplement til, og ikke erstatte anskaffelse/kjøp. De som etablerer en praksis med omfattende, regelmessig eller systematisk kopiering av salmer m.m. til gudstjenestebruk anbefales kjøp av Eide forlags abonnementsordning for [digitale liturgiske produkter](#). Vi gjør oppmerksom på at dette forutsetter at det faktisk er Eides digitale produkter som er kilden til kopiering på papir eller skjerm/projektor.

Kopieringens omfang

Det er klare begrensninger i kopieringens omfang av en publikasjon. Fra en enkelt bok eller lignende publikasjon kan det kopieres opp til 15 prosent. Det kan likevel fra én og samme publikasjon tas kopi av et helt kapittel eller lignende avsnitt eller en hel novelle. Det er egne bestemmelser for aviser, tidsskrifter m.m., se § 12.

Det er egne bestemmelser for noter, se § 11:

Fra enkeltnoter og fra notesamlinger er kopieringen begrenset til 15 prosent, men maksimum 10 sider av hver enkelt publikasjon. Til bruk av kantor/organist, solist o.l. og for kor, orkestre og lignende ensembler kan det likevel, såfremt kopieringen ikke skjer til erstatning for utgitt materiale som er alminnelig tilgjengelig for kjøp og/eller leie og som det ellers ville være naturlig å anskaffe, kopieres arbeidskopier og enkelte eksemplar for fremføring i forbindelse med gudstjenester og kirkelige handlinger.

Det forutsettes at kor, orkestre og lignende ensembler fremstiller arbeidskopier fra ensemblets egne originalnoter, og at ensemblet har kjøpt hele originale korpsnotesett eller originalnoter til samtlige utøvere i ensemblet, såfremt noten er alminnelig tilgjengelig for kjøp.

Informasjonsplikt (§ 15 - § 18)

Fellesrådet/menighetsrådet forplikter seg til å sørge for at ansatte og andre som har rett til å kopiere eller bruke kopier etter denne avtalen, er orientert om bestemmelsene i avtalen. Fellesråd som har gitt KA fullmakt til å inngå denne avtalen, skal oppnevne en administrativt ansvarlig for kopieringsavtalen. Denne ansvarlige skal sette seg inn i avtalen, og kunne bistå med informasjon og veiledning til de som foretar kopiering i menighetene, og skal ha et oppsyn med at avtalens bestemmelser overholdes i virksomheten.

Beregning av vederlag

Beregning av vederlaget for ny avtaleperiode skjer på basis av den statistiske undersøkelsen som ble gjennomført våren 2023. Undersøkelsen ga grunnlag for å beregne volumet av vederlagspliktig kopiering knyttet til gudstjenester. For kopiering til annen bruk ble det lagt til grunn samme omfang kopiering som ble beregnet av undersøkelsen som ble gjennomført i 2007-2008.

Sideprisen er fastsatt til på 0,649 kr pr. kopside. For kopiering og bruk etter sentralavtalen er det for 2023 avtalt et samlet vederlag på 9,7 mill. kroner. Dette inkluderer et ekstra vederlag for strømming av gudstjenester og kirkelige handlinger.

Fordeling av vederlaget

Et grunnleggende kjennetegn ved tidligere sentralavtaler som KA har inngått med Kopinor har vært at de har vært *kollektiv* og *solidarisk*. Dette betyr at det samlede vederlaget som har vært beregnet gjennom den statistiske undersøkelsen har blitt fordelt mellom fellesrådene uten hensyn til faktisk kopiering i det enkelte fellesrådsområde. KA er kjent med at det er ulik praksis når det gjelder omfang av kopiering, men det vil være svært krevende med en fordeling av vederlaget basert på volum kopiering i det enkelte fellesråd.

Mange menighetsråd og fellesråd har inngått abonnementsavtale med Eide forlag der betalingen til Eide inkluderer vederlag til rettighetshaverne for kopiering. I den statistiske undersøkelsen for beregningen av vederlaget er det gjort et generelt fradrag på grunnlag av volumet av de som har kjøpt abonnementsordning på Eides digitale produkter med liturgisk materiale. Den statistiske undersøkelsen og forhandlingene om avtalen har likevel ikke gitt grunnlag for differensiert betaling for kopiering for de med en slik abonnementsordning. Partene erfarte bl.a. at mange av de som hadde en slik avtale med Eide, kopierte i tillegg et betydelig omfang av annet beskyttet materiale. Partene er derfor enige om at det ikke er grunnlag for lavere vederlag basert på slike abonnementsordninger. Det ville også vært svært krevende å håndtere en slik differensiert betalingsmodell.

Vederlaget beregnes derfor fortsatt for hvert enkelt fellesråd som et beløp pr innbygger. Dette innebærer at fellesråd som gjennomgående kopierer mer eller mindre enn gjennomsnittet, likevel faktureres for andelen av det samlede vederlaget fordelt etter folketall i kommunen.

Kan et fellesråd stå utenfor sentralavtalen?

De virksomhetene som mener de ikke har behov for kopiering av beskyttet materiale er ikke forpliktet til å slutte seg til KAs sentralavtale med Kopinor. KA har imidlertid erfaring med at det lokalt kopieres mer enn det mange kanskje er klar over. KA erfarer også at det er mer av tilgjengelig materiale som er beskyttet iht. åndsverkloven enn det man gjerne tenker over. Det er derfor bare unntaksvis sannsynlig at et fellesrådsområde ikke trenger en avtale om kopiering.

Det er mulig å gjøre avtale direkte med den enkelte rettighetshaver om kopiering, og på den måten være uavhengig av kopieringsavtalen. Det er også forlag mv. som utgir publikasjoner eller tilbyr abonnementsordninger hvor fri bruk/kopiering er en del av konseptet. Verk hvor opphavsmannen har vært død i 70 år kan i utgangspunktet kopieres fritt, men det kan likevel være knyttet rettigheter til bearbeidelser av verket (oversettelse, arrangement mv), selv om verket er «falt i det fri».

Over 90 % av fellesrådene er pr januar 2024 tilsluttet kopieringsavtalen. De av fellesrådene som ennå ikke er en del av avtalen, og som har behov for å kopiere opphavsrettslig beskyttet materiale, kan slutte seg til avtalen ved å fylle ut fullmakt og sende denne inn til KA.

Marit Halvorsen Hougsnæs, adm.dir.

Jens A. Bjelland, direktør